

บทที่ ๒
คดีมีข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
(ต่อจากครั้งก่อน)

อ.อริคม อินทบุฏติ

ชุดที่ ๓
1

ตัวอย่างคดีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมาย
ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญตามคำร้องที่ส่งไปตามมาตร ๒๑๒

ค.๒/๒๕๕๕ คดีนี้ในระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา จำเลยยื่นคำร้อง
ขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า**พ.ร.บ.ขายตรง**
และตลาดแบบตรง พ.ศ.๒๕๔๕ มาตรา **๕๔** ที่บัญญัติว่า“ ในกรณีที่
ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล ให้
กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของ
นิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นๆ
ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติ
บุคคลนั้น” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๓๕ วรรค
สอง มาตรา ๔๐ (๕) ประกอบมาตรา ๓๐ หรือไม่

2

1

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๕๔ เป็นข้อสันนิษฐานตามกฎหมายที่มีผลเป็นการสันนิษฐานความผิดของจำเลย โดยโจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำหรือเจตนาอย่างใดอย่างหนึ่งของจำเลยก่อน เป็นการนำการกระทำ ความผิดของบุคคลอื่นมาเป็นเงื่อนไขของการสันนิษฐานให้จำเลยมีความผิด และต้องรับโทษทางอาญา เนื่องจากการสันนิษฐานว่า ถ้าผู้กระทำความผิด เป็นนิติบุคคล ก็ให้กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นต้องร่วมรับผิดชอบกับนิติบุคคลผู้กระทำความผิดด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนไม่ได้มีส่วนรู้เห็นป็นใจในการกระทำความผิดของนิติบุคคลดังกล่าว โดยโจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงการกระทำ หรือเจตนาของกรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นว่า มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับกับการกระทำ

3

ความผิดของนิติบุคคลอย่างไร คงพิสูจน์แต่เพียงว่านิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ และจำเลยเป็นกรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลเท่านั้น กรณีจึงเป็นการสันนิษฐานไว้แต่แรกแล้วว่า กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการหรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นได้กระทำความผิดด้วย เป็นการผลักภาระการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ไปยังกรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ และบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นทั้งหมดทุกคน บทบัญญัติดังกล่าวจึงเป็นการสันนิษฐานความผิดของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาโดยอาศัยสถานะของบุคคลเป็นเงื่อนไข มิใช่การสันนิษฐานข้อเท็จจริงที่เป็นองค์ประกอบความผิดเพียงบางข้อหลังจากที่โจทก์ได้พิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความผิดที่จำเลยถูกกล่าวหาและยังขัดกับหลักนิติธรรมที่ว่า โจทก์ในคดีอาญาต้องมี

4

ภาระการพิสูจน์ถึงการกระทำความผิดของจำเลยให้ครบองค์ประกอบของความผิด นอกจากนี้บทบัญญัติดังกล่าวยังเป็นการนำบุคคลเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีอาญาให้ต้องตกเป็นผู้ต้องหาและจำเลยทำให้บุคคลดังกล่าวอาจถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพเช่น การถูกจับกุมหรือถูกคุมขัง โดยไม่มีพยานหลักฐานในเบื้องต้นว่าบุคคลนั้นได้กระทำการหรือมีเจตนาประการใดอันเกี่ยวกับความผิดตามที่ถูกกล่าวหาบทบัญญัติ ดังกล่าวในส่วนที่สันนิษฐานความผิดอาญาของผู้ต้องหาและจำเลยโดยไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยได้กระทำการหรือมีเจตนาประการใดเกี่ยวกับความผิดนั้น จึงขัดต่อหลักนิติธรรม และขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ วรรคสอง เป็นอันใช้บังคับไม่ได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ กรณีจึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตราอื่น ๆ หรือไม่ อีกต่อไป (มีคำวินิจฉัยที่ ๑๐/๒๕๕๖, ๓/๒๕๕๕ วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

5

ค.๑/๒๕๖๐ ศาลฎีกาส่งคำร้องของจำเลยไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๙ ที่บัญญัติว่า “ในกรณีที่ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นไปเพื่อประโยชน์ของนิติบุคคลใดให้ถือว่า หุ้่นส่วนผู้จัดการ ผู้จัดการ กรรมการผู้จัดการผู้บริหาร หรือผู้มีอำนาจในการดำเนินการในกิจการของนิติบุคคลนั้น หรือผู้ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลในเรื่องนั้น เป็นตัวการร่วมในการกระทำความผิดด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนร่วมเห็นในการกระทำความผิดนั้น” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๔ และมาตรา ๕ หรือไม่

6

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าการดำเนินคดีอาญาต้อง

สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดเป็นการ
หลักการมุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่รัฐ
รับรองแก่บุคคลที่จะไม่ถูกลงโทษทางอาญาจนกว่าจะมี
พยานหลักฐานมาพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิดและเป็น
หลักการสำคัญประการหนึ่งของหลักนิติธรรม ซึ่งได้รับรับรอง
ไว้ในรัฐธรรมนูญ(ฉบับชั่วคราว) พ.ศ.๒๕๕๗ ม.๔

พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงาน
ของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ ม.๙ วางข้อสันนิษฐานว่า ถ้าการกระทำ
ความผิดเป็นไปเพื่อประโยชน์ของนิติบุคคล ก็ให้หุ้นส่วนผู้จัดการ
กรรมการ

7

ผู้จัดการ ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการดำเนินงานในกิจการของนิติ
บุคคลนั้น หรือผู้ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลใน
เรื่องนั้น เป็นตัวการร่วมในการกระทำความผิดด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์
ได้ว่าตนมิได้มีส่วนรู้เห็นในการกระทำความผิดนั้น กล่าวคือโจทก์ไม่
ต้องพิสูจน์ถึงการกระทำหรือเจตนาของหุ้นส่วนผู้จัดการฯ เลยว่า
มีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นประการใด คง
พิสูจน์เพียงว่า มีผู้กระทำความผิดตามพ.ร.บ.นี้ และเป็นไปเพื่อ
ประโยชน์ของนิติบุคคลใด และจำเลยเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการฯ ของ
นิติบุคคลเท่านั้น กรณีจึงมิใช่เพียงแต่การสันนิษฐานให้หุ้นส่วน
ผู้จัดการ ฯลฯ เป็นตัวการร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลเท่านั้น แต่ได้
สันนิษฐานว่าให้เป็นตัวการร่วมกับ“บุคคลใดก็ตาม” ที่กระทำผิด

8

ในทางที่เป็นประโยชน์แก่นิติบุคคลด้วย ซึ่งเป็นการสันนิษฐาน ความผิดทางอาญาที่กว้างยิ่งกว่าการสันนิษฐานให้ต้องร่วมรับผิดชอบกับ นิติบุคคลเสียอีก ทั้งยังเป็นการสันนิษฐานความผิดของบุคคล ดังกล่าวโดยไม่มีความเกี่ยวข้องกันอย่างมีเหตุผลอันชอบธรรม ระหว่างข้อเท็จจริงที่เป็นเงื่อนไขแห่งข้อสันนิษฐานกับข้อเท็จจริงที่ ถูกสันนิษฐาน อันเป็นหลักการพื้นฐานของการกำหนดข้อสันนิษฐาน อีกประการหนึ่งด้วย ซึ่งมีผลเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ไปยัง หุ้่นส่วนผู้จัดการ ฯลฯ

หลักการพื้นฐานว่าด้วยความรับผิดชอบทางอาญานี้ ป.อาญา ม.๕๙ บัญญัติว่า“บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำ ...” ดังนั้น บุคคลไม่ว่าบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลจะมีคามรับผิดชอบ

9

ในทางอาญาก็ต่อเมื่อมีการกระทำ ซึ่งรวมถึงการงดเว้น ละเว้น เพิกเฉย หรือการไม่กระทำตามที่พึงกระทำในลักษณะอื่น ๆ ด้วย เพราะฉะนั้น การที่หุ้่นส่วนผู้จัดการฯ จะต้องเป็นตัวการร่วม ในการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดด้วยก็ต่อเมื่อบุคคล เหล่านั้นมีการกระทำหรืองดเว้นการกระทำที่ตนมีหน้าที่ต้องป้องกัน ผลหรือควรต้องกระทำด้วย แต่พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการ เสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ ม.๙ หุ้่นส่วนผู้จัดการฯ ต้องเป็นตัวการร่วมในกระทำความผิดตามพ.ร.บ.นี้ โดยใจทกก็ไม่ ต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าบุคคลเหล่านั้นซึ่งเป็นจำเลยได้มีการกระทำหรือ งดเว้นหรือไม่กระทำการอันเป็นความผิดตามกฎหมายแต่อย่างใด ก่อน บทบัญญัติมาตราดังกล่าวจึงเป็นการสันนิษฐานความผิดของ

10

ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาโดยอาศัยสถานะของบุคคลเป็นเงื่อนไข มิใช่การสันนิษฐานข้อเท็จจริงที่เป็นองค์ประกอบความผิดเพียงบางข้อหลังจากที่โจทก์ได้พิสูจน์ให้เห็น

ดังนั้น พร.บ.ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ ม.๙ ที่สันนิษฐานความผิดอาญาของผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยไม่ปรากฏว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยได้กระทำการหรือมีเจตนาประการใดอันเกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้น จึงขัดหลักนิติธรรม และขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว) พ.ศ.๒๕๕๗ ม.๔ และไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยว่าบทบัญญัติดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ(ฉบับชั่วคราว) พ.ศ.๒๕๕๗ ม.๕ หรือไม่

11

ข้อสังเกต : ก.ม.ว่าด้วยความรับผิดชอบของผู้แทนนิติบุคคลที่ไม่ชัดเจน.

ค.๒/๒๕๕๖ คดีนี้ในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น จำเลยยื่นคำร้องขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า **พร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕๗** ที่บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากกรสั่งการหรือการกระทำของบุคคลใด หรือไม่สั่งการ หรือไม่กระทำการ อันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำของกรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใด ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๓๕วรรคสอง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕๗ เป็นบทบัญญัติ แห่งกฎหมายที่ถือเอาพฤติกรรมหรือ

12

การกระทำของผู้ที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบซึ่งก่อให้เกิดการกระทำ ความผิดของนิติบุคคลว่าต้องรับผิดชอบในผลของการกระทำของตนเอง จึงมิใช่ เป็นบทสันนิษฐานความผิดของกรรมการผู้จัดการหรือบุคคลซึ่งมีหน้าที่ใน การดำเนินงานของนิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดไว้ก่อน ตั้งแต่แรกเริ่มคดี หากแต่โจทก์ยังคงต้องมีหน้าที่พิสูจน์ถึงการกระทำ หรืองดเว้นกระทำตาม หน้าที่ของบุคคลดังกล่าวก่อนว่าเป็นผู้สั่งการ หรือไม่สั่งการ หรือกระทำการ หรือไม่กระทำการอันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำ และมีความผิดตามที่ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๕๑ บัญญัติไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ หลักเกณฑ์ทั่วไปของความรับผิดทางอาญาที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับผล แห่งการกระทำการ หรืองดเว้นกระทำการนั้นเมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้ ว่าเป็นความผิด และการกระทำหรืองดเว้นกระทำการนั้นต้องครบ องค์ประกอบความผิด นอกจากนี้เมื่อนิติบุคคลถูกกล่าวหาว่ากระทำ

13

ความผิดโจทก์จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นโดยปราศจากเหตุอันควรสงสัยว่า การกระทำความผิดนั้นเกิดขึ้นจากการสั่งการ หรือการไม่สั่งการ หรือการ กระทำการ หรือการไม่กระทำการของกรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่ง รับผิดชอบในการดำเนินการของนิติบุคคลนั้น และยังคงมีภาระการพิสูจน์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๗ โดยศาล จะ พิพากษาลงโทษจำเลยได้ก็ต่อเมื่อแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดซึ่งตามที่ กฎหมายบัญญัติ และในระหว่างการพิจารณาของศาล หรือหน่วยงานใน กระบวนการยุติธรรมอื่นนั้น กรรมการผู้จัดการ หรือบุคคล ซึ่งมีหน้าที่ใน การดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ยังถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่จนกว่าศาลมีคำ พิพากษาอันถึงที่สุดว่า จำเลยได้กระทำการอันเป็นความผิด ดังนั้น พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๑๕๘ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคสอง

14

ค.๔/๒๕๕๖ คดีนี้ในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น จำเลยยื่นคำร้องขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า**พ.ร.บ.ความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญา พ.ศ.๒๕๓๕ มาตรา ๔๑** ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๓ วรรคสอง มาตรา ๒๕ และมาตรา ๔๐ (๒)(๓)(๔)(๕) หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔๑ เป็นบทบัญญัติที่มีได้กำหนดรายละเอียด ขั้นตอน และกระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน แต่เป็นบทบัญญัติที่บังคับให้จำเลยต้องถูกผูกมัดตามพยานหลักฐานและเอกสารที่ได้มาจากการสืบพยานของโจทก์ในศาลต่างประเทศที่จำเลยไม่มีโอกาสตรวจหรือรับทราบพยานหลักฐานหรือต่อผู้คดีได้อย่างเพียงพอ แม้ว่าการรับฟังพยานหลักฐานของศาลต้องเป็นไปตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๓ และมาตรา ๒๒๓/๑ ที่บัญญัติให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยซึ่งน้ำหนัก

พยานหลักฐานที่จำเลยไม่มีโอกาสถามค้านด้วยความระมัดระวัง และไม่ควรเชื่อพยานหลักฐานดังกล่าวโดยลำพังเพื่อลงโทษจำเลยก็ตาม แต่หลักเกณฑ์ดังกล่าวก็มิได้เป็นข้อห้ามเด็ดขาด โดยยังเปิดโอกาสให้ศาลนำพยานหลักฐานเช่นนี้ไปใช้ประกอบกับพยานหลักฐานอื่นได้ จึงไม่เป็นธรรมแก่จำเลย ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๐ (๒)(๓)(๔)(๕) ได้รับรองและคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมไว้ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน การมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม การได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม การมีโอกาสในการต่อสู้อ้างอย่างเพียงพอและการได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ อีกทั้งยังไม่สอดคล้องกับกติกา

ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) ข้อ ๑๔.๓ อันเกี่ยวกับสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้า สิทธิที่จะต่อสู้คดีด้วยตนเอง หรือโดยผ่านผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย สิทธิที่จะซักถามพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน และสิทธิขอให้เรียกพยานฝ่ายตนมาซักถามภายใต้เงื่อนไขเดียวกับพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน พ.ร.บ.ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. ๒๕๓๕ ม.๔๑ จึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิในกระบวนการยุติธรรมตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๔๐ (๒) (๓) (๔) (๖) ทั้งไม่สอดคล้องกับหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญ ม.๓ วรรคสอง

17

ค.๑๓/๒๕๕๖ คดีนี้ในระหว่างการพิจารณาของศาลปกครองกลาง จำเลยยื่นคำร้องขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.การประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๓๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๑ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.การประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๓๐ ในส่วนที่ไม่ได้กำหนดให้การประปาส่วนภูมิภาคใช้ค่าสินไหมทดแทนในการใช้ที่ดินให้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินในกรณีที่มีการวางท่อน้ำที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางไม่ถึงแปดสิบเซนติเมตรไว้ เป็นการจำกัดหรือรีดถอนสิทธิในทรัพย์สินของเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดิน ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๔๑ ซึ่งไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง เนื่องจากการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้

18

โดยเกินความจำเป็น และกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิ นั้น ทั้งยังมีลักษณะเป็นการสร้างภาระให้แก่ประชาชนเกินสมควรแก่กรณี ไม่สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบเสรีประชาธิปไตยที่รัฐจะต้องคุ้มครองและรับรองสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนเป็นสำคัญ และหากมีกรณีใดที่เป็นข้อยกเว้นให้รัฐก้าวล่วงเข้าไปลิดรอนสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน รัฐจะต้องรับผิดชอบในการชดเชยค่าทดแทนเยียวยาที่เป็นธรรมตามควรแก่กรณี และขัดหรือแย้งต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง อีกด้วย พ.ร.บ.การประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๓๐ ในส่วนดังกล่าวจึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๑ ประกอบมาตรา ๓ วรรคสอง และมาตรา ๒๕ เป็นอันใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖

19

ข้อสังเกตเพิ่มเติม

๑. ข้อโต้แย้งว่า การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ คู่ความจะขอให้ส่งไปตามช่องทางของ ม.๒๓ ก็ไม่ได้ คำสั่งที่ ๕/๒๕๖๐ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ผู้ร้องอ้างว่า การพิจารณาพิพากษาคดีของผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมไม่ชอบด้วยกฎหมาย จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า การพิจารณาพิพากษาคดีของผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมดังกล่าวเป็นการกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งไม่ปรากฏข้อเท็จจริงอื่นนอกเหนือไปจากการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีตามหน้าที่และอำนาจของศาลที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ใน มาตรา ๑๘๘ โดยผู้พิพากษาย่อมมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายให้เป็นไปโดยเร็ว เป็นธรรม และปราศจากอคติทั้งปวง แต่เป็นกรณีที่ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมพิจารณาพิพากษาอรรถคดี

20

ตามหน้าที่และอำนาจของศาลตามรัฐธรรมนูญบัญญัติ ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องโดยอาศัยช่องทางตามรัฐธรรมนูญ ม๒๑๓ ได้ จึงไม่รับคำร้องไว้วินิจฉัย (มีคำสั่งฯที่๑๕,๑๖ และ ๑๗/๒๕๖๐ วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

๒. ข้อโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
คู่ความจะขอให้ส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยโดยตรงตามช่องทางม.๒๑๓
ก็ไม่ได้เช่นกัน

คำสั่งที่๒๒/๒๕๖๐ เป็นกรณีจำเลยในคดียาเสพติดที่ถึงที่สุดแล้วยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้วินิจฉัยว่า พร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ.๒๕๖๐ ม.๘ ซึ่งไม่ให้ใช้บทบัญญัติที่แก้ไขใหม่บังคับแก่คดีที่ถึงที่สุดแล้ว ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ(ฉบับปี ๒๕๖๐) ม.๒๗๙ วรรคสอง ประกอบ ม.๔ ม.๕ ม.๒๕ ม.๒๖ ม.๒๗ ม.๒๙ ม.๒๑๒ และ ม.๒๑๓

21

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ตามคำร้องเป็นกรณีผู้ร้องอ้างว่าตนถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพอันเนื่องมาจากพร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ.๒๕๖๐ ม.๘ จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ(ฉบับปี ๒๕๖๐) ม.๒๗๙ วรรคสอง ประกอบม.๔ ม.๕ ม.๒๕ ม.๒๖ ม.๒๗ ม.๒๙ ม.๒๑๒ และ ม.๒๑๓ หรือไม่ อันเป็นกรณีการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปี๒๕๖๐ บัญญัติให้สิทธิในการยื่นคำร้องเกี่ยวกับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายไว้เป็นการเฉพาะแล้ว โดยการใช้สิทธิทางศาลตามม.๒๑๒ และการใช้สิทธิทางผู้ตรวจการแผ่นดินตามม๒๓๑(๑) ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวโดยอาศัยช่องทางของม๒๑๓ ได้ (มีคำสั่งฯที่๑๓/๒๕๖๐ วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

22

11

บทที่ ๓ คดีที่เกี่ยวข้องกับพระราชกำหนด

อ.อริคม อินทภูติ

ชุดที่ ๓ 23

ประเภทของพระราชกำหนด

รัฐธรรมนูญ ฉบับปี๒๕๖๐ ม.๑๗๒

มาตรา ๑๗๒ ในกรณีเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

การตราพระราชกำหนดตามวรรคหนึ่ง ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้

24

12

รัฐธรรมนูญ ฉบับปี๒๕๖๐ ม.๑๗๔

มาตรา ๑๗๔ ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยว
ด้วยภาษีอากรหรือเงินตรา ซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาโดยด่วน
และลับเพื่อรักษาประโยชน์ของแผ่นดิน พระมหากษัตริย์จะทรงตรา
พระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

25

ประเภทของพระราชกำหนด

พระราชกำหนดทั่วไป

- เป็นการตราเพื่อประโยชน์
๔ ประการตามที่บัญญัติไว้ใน
มาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง
- ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อเป็น
กรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็น
รีบด่วนอันมิอาจจะ
หลีกเลี่ยงได้ ตามมาตรา
๑๗๒ วรรคสอง

พระราชกำหนดที่เกี่ยวข้องด้วย ภาษีอากรและเงินตรา

- มีความจำเป็นต้องมีกฎหมาย
เกี่ยวกับภาษีอากรหรือ
เงินตรา
- จะต้องได้รับการพิจารณา
โดยด่วนและลับเพื่อรักษา
ประโยชน์ของแผ่นดิน
(มาตรา ๑๗๔ วรรคหนึ่ง)

26

การตรวจสอบพระราชกำหนด

- การตรวจสอบโดยรัฐสภา
(ม.๑๗๒ วรรค ๓, ม.๑๗๔ วรรค ๒)
- การตรวจสอบโดยศาลรัฐธรรมนูญ
(ม.๑๗๓)

27
27

การตรวจสอบโดยรัฐสภา

28
28

รัฐธรรมนูญ ฉบับปี๒๕๖๐ ม.๑๗๒

ม.๑๗๒ วรรคสาม ในการประชุมรัฐสภาคราวต่อไปให้ คณะรัฐมนตรีเสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาโดยไม่ ชักช้า ถ้าอยู่นอกสมัยประชุมและการรอกการเปิดสมัยประชุมสามัญจะ เป็นการชักช้า คณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการให้มีการเรียกประชุมรัฐสภา สมัยวิสามัญเพื่อพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดโดยเร็ว ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติหรือสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติแต่วุฒิสภา ไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงไม่ มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทน ราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบต่อกิจการที่ได้ เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

29

ม.๑๗๒ วรรคสี่ หากพระราชกำหนดตามวรรคหนึ่งมีผลเป็น การแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกบทบัญญัติแห่งกฎหมายใด และพระ ราชกำหนดนั้นต้องตกไปตามวรรคสาม ให้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่มีอยู่ก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิก มีผลใช้บังคับต่อไปนับแต่ วันที่การไม่อนุมัติพระราชกำหนดนั้นมีผล

ม.๑๗๒ วรรคห้า ถ้าสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาอนุมัติ พระราชกำหนดนั้น หรือถ้าวุฒิสภาไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎร ยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวน สมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนด นั้นมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติต่อไป

30

ม.๑๗๒ วรรคหก การอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนด
ให้นายกรัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในกรณีไม่อนุมัติ
ให้มีผลตั้งแต่วันที่ถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ม.๑๗๒ วรรคเจ็ด การพิจารณาพระราชกำหนดของสภา
ผู้แทนราษฎรและของวุฒิสภา และการยื่นยันการอนุมัติพระราช
กำหนด จะต้องกระทำในโอกาสแรกที่มีการประชุมสภานั้น ๆ

31

รัฐธรรมนูญ ฉบับปี๒๕๖๐ ม.๑๗๔

ม.๑๗๔ วรรคสอง ให้นำความในมาตรา ๑๗๒ วรรคสาม
วรรคสี่ วรรคห้า วรรคหก และวรรคเจ็ด มาใช้บังคับแก่ พระราช
กำหนดที่ได้ตราขึ้นตามวรรคหนึ่งโดยอนุโลม แต่ถ้าเป็นการตราขึ้นใน
ระหว่างสมัยประชุม จะต้องนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรภายในสามวัน
นับแต่วันที่ถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

32

หลักเกณฑ์การตรวจสอบพระราชกำหนดโดยรัฐสภา

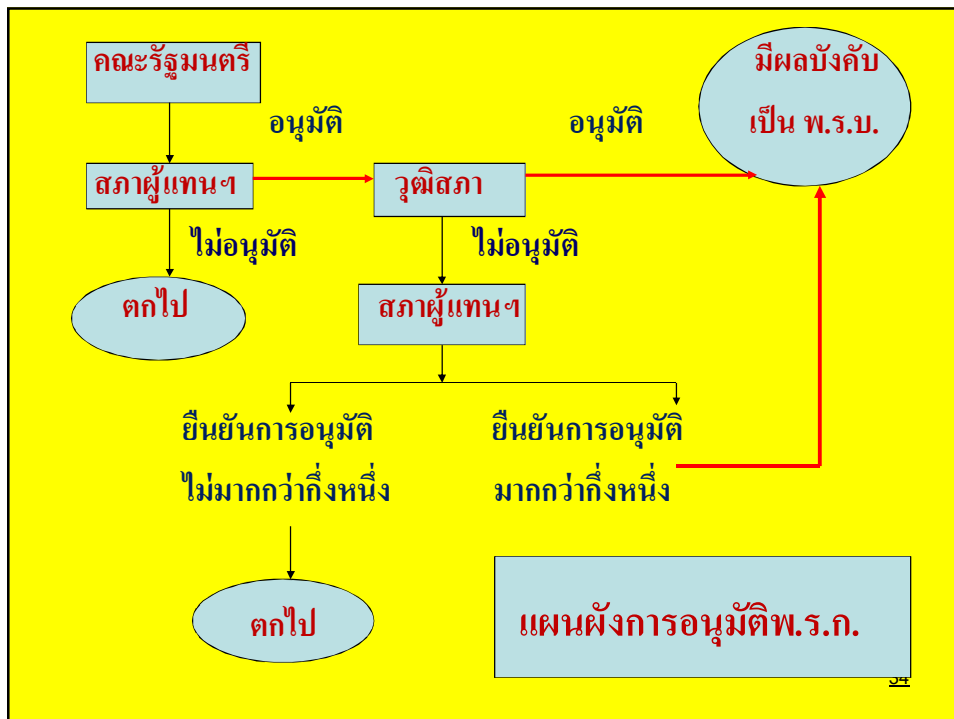
พระราชกำหนดทั่วไป

- ครม.ต้องเสนอพระราชกำหนดต่อรัฐสภาในการประชุมรัฐสภาคราวต่อไป (เสนอสภาผู้แทนฯ ก่อน แล้วจึงเสนอวุฒิสภา)
- ต้องได้รับอนุมัติจากทั้ง สภา หรือ สภาผู้แทนฯอนุมัติ แต่วุฒิสภาไม่อนุมัติ แล้วสภาผู้แทนฯ ยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่ง (ม.๑๗๒ วรรค ๓)

พระราชกำหนดที่เกี่ยวข้องด้วย ภาษีอากรและเงินตรา

- นำ ม.๑๗๒ วรรค ๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม
- แต่ถ้าเป็นการตราขึ้นในระหว่างสมัยประชุม จะต้องนำเสนอต่อสภาผู้แทนฯภายในสามวัน นับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา (ม.๑๗๔ วรรค ๒)

33

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการตกไปของพระราชกำหนด กรณีรัฐสภาไม่อนุมัติ

- ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น = สมบูรณ์ (ม.๑๗๒ วรรคสาม)
- ในกรณีที่เป็นพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกกฎหมาย และพระราชกำหนดนั้นต้องตกไปให้บทบัญญัติที่มีอยู่ก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมีผลใช้บังคับต่อไป นับแต่วันที่การไม่อนุมัติพระราชกำหนดนั้นมีผล (ม.๑๗๓ วรรคสี่)

35

ปัญหา : กรณีไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไป ในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

- ๑ มิ.ย.๒๕๖๒ พระราชกำหนดภาษีมรดก (ออกเป็นพระราชกำหนดทั่วไป) ประกาศราชกิจจานุเบกษา (จ่ายร้อยละ ๐.๑ ของมูลค่าที่ได้รับ)
- ๒ มิ.ย.๒๕๖๒ นายดำได้รับมรดกที่ดิน น.ส.ฟ้าได้รับมรดกเงิน ๑ ล้านบาท
- ๓ มิ.ย.๒๕๖๒ น.ส.ฟ้าจ่ายภาษี นายดำยังไม่ไปจ่าย
- ๔ มิ.ย.๒๕๖๒ รัฐสภาไม่อนุมัติพระราชกำหนด
- ๕ มิ.ย.๒๕๖๒ ประกาศการไม่อนุมัติในราชกิจจานุเบกษา

คำถาม ๑. น.ส.ฟ้า เรียกเงินภาษีที่จ่ายแล้วคืนได้หรือไม่

๒. กรมสรรพากรฟ้องเรียกเงินภาษีมรดกที่นายดำยังไม่จ่ายได้หรือไม่

36

คำวินิจฉัยคณะกรรมการรัฐธรรมนูญที่ ๓/๒๕๓๕

ข้อเท็จจริง

- ๑๗ ถึง ๒๑ พ.ค.๓๕ มีการชุมนุมทางการเมือง มีคนถูกจับ ๓,๕๒๗ คน
- ๒๓ พ.ค.๓๕ คณะรัฐมนตรีออก “พระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมฯ พ.ศ.๒๕๓๕”
- ต่อมา รัฐสภาไม่อนุมัติพระราชกำหนด
- ขณะนั้นใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๓๔ มีม.๑๗๒ ๖.๓ บัญญัติว่า “การตกไปของพระราชกำหนดไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

37

- พระราชกำหนดฉบับนี้มีความในม.๓ ว่า “บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการชุมนุมกันระห่มวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๓๕ ถึงวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๓๕ และได้กระทำในระหว่างวันดังกล่าว ไม่ว่าได้กระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำหรือผู้ถูกใช้ หากการกระทำนั้นผิดต่อกฎหมาย ก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง
- ปัญหา คือ การตกไปของพระราชกำหนด มีผลต่อผู้ถูกจับที่อยู่ระหว่างการสอบสวนของพนักงานสอบสวน การสั่งคดีของพนักงานอัยการ และคดีที่ไปถึงศาลแล้ว อย่างไรหรือไม่
- คณะรัฐมนตรีชุดนายชวน หลีกภัย ส่งปัญหาดังกล่าวไปให้ตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเป็นคำวินิจฉัยที่ ๓/๒๕๓๕

38

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ ๓/๒๕๓๕

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า คำว่า การตกไปของพระราชกำหนดไม่กระทบกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น หมายถึง กิจการใดๆไม่ว่าจะเป็นผลอันเกิดขึ้นจากบทบัญญัติของพระราชกำหนด หรือการกระทำ ผลของการกระทำ ประโยชน์ หรือสิ่งอื่นใดที่ได้เกิดขึ้น ได้มีขึ้น หรือได้รับแล้ว อันเนื่องจากการปฏิบัติการตามบทบัญญัติแห่งพระราชกำหนดนั้น นับแต่วันที่พระราชกำหนดมีผลใช้บังคับจนถึงวันที่การไม่อนุมัติพระราชกำหนดมีผล กรณีนี้ กิจการที่ได้เป็นไปฯ ที่ไม่ถูกกระทบเพราะการตกไปของพระราชกำหนดคือการพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง

39

กรณีศึกษา : มาตรา ๑๗๒ วรรคสี่

นาย ก. ออกเช็คชำระหนี้ นาย ข. ถึงกำหนดชำระ ๒ มิ.ย.๒๕๖๒

๑ มิ.ย.๒๕๖๒ พระราชกำหนดยกเลิกพ.ร.บ.เช็คฯ มีผลใช้บังคับ

๒ มิ.ย.๒๕๖๒ ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน

๑๕ มิ.ย.๒๕๖๒ รัฐสภาไม่อนุมัติพระราชกำหนด

๑๖ มิ.ย.๒๕๖๒ ประกาศการไม่อนุมัติในราชกิจจานุเบกษา

๑ ก.ค.๒๕๖๒ นาย ก.ฟ้องนาย ข. ว่ามีความผิดตามพ.ร.บ.เช็ค

คำถาม : ศาลลงโทษนาย ข. ตามพ.ร.บ.เช็ค ได้หรือไม่

40

การตรวจสอบโดยศาลรัฐธรรมนูญ

41

รัฐธรรมนูญ ฉบับปี๒๕๖๐ ม.๑๗๓

มาตรา ๑๗๓ ก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาจะได้อนุมัติพระราชกำหนดใด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภามีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดนั้น ไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง และให้ประธานแห่งสภานั้นส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญ ภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นเพื่อวินิจฉัย และให้รอการพิจารณาพระราชกำหนดนั้นไว้ก่อน จนกว่าจะได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็น และให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ส่งความเห็นนั้นมา

42

รัฐธรรมนูญ ฉบับปี๒๕๖๐ ม.๑๗๓

วรรคสาม ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง ให้พระราชกำหนดนั้นไม่มีผลใช้บังคับมาแต่ต้น

วรรคสี่ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

43

รัฐธรรมนูญ ฉบับปี๒๕๖๐ ม.๑๗๔ วรรคสอง

มาตรา ๑๗๔ วรรคสอง ให้นำความในมาตรา ๑๗๒ วรรคสาม วรรคสี่ วรรคห้า วรรคหก และวรรคเจ็ด มาใช้บังคับแก่พระราชกำหนดที่ได้ตราขึ้นตามวรรคหนึ่งโดยอนุโลม แต่ถ้เป็นการตราขึ้นในระหว่างสมัยประชุม จะต้องนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรภายในสามวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

44

การตรวจสอบพระราชกำหนดโดยศาลรัฐธรรมนูญ(ม.๑๗๓)

ผู้มีสิทธิเสนอ

ส.ส.หรือ ส.ว.จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้า
ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของ
แต่ละสภาเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธาน
แห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก

เวลา

ก่อนสภาผู้แทนฯหรือวุฒิสภาจะได้
อนุมัติพระราชกำหนด

ประเด็น

พระราชกำหนดไม่เป็นไปตามม.๑๗๒
วรรคหนึ่ง

ผลคำวินิจฉัย

หากไม่เป็นไปตาม ม.๑๗๒ วรรคหนึ่ง
ไม่มีผลบังคับมาแต่ต้น

45

ข้อสังเกต: การตรวจสอบโดยศาลรัฐธรรมนูญ

- ม.๑๗๔ วรรคสอง ไม่ได้ให้นำม.๑๗๓ มาใช้กับพระราชกำหนด
เกี่ยวกับภาษีฯดังนั้นพระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีฯที่ออกตาม
ม.๑๗๔ จึงไม่อาจถูกตรวจสอบโดยศาลรัฐธรรมนูญ
- ม.๑๗๓ ให้ส่งไปศาลรัฐธรรมนูญเฉพาะประเด็นว่าพระราชกำหนด
ไม่เป็นไปตามม.๑๗๒ วรรคหนึ่ง (คือเพื่อประโยชน์ ๔ ประการ)
เท่านั้น หากส่งไปให้วินิจฉัยว่า ไม่เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็น
รีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับวินิจฉัย
(เทียบ คำวินิจฉัยที่ ๑/๒๕๔๑,๑๔/๒๕๔๖)
- หลังจากสภาอนุมัติพระราชกำหนดแล้ว สส.หรือส.ว. จะส่งไปให้
ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การตราพระราชกำหนดไม่เป็นไปตาม
ม.๑๗๒ วรรคหนึ่ง ไม่ได้ เพราะ ม.๑๗๓ ให้ส่งก่อนสภาผู้แทนฯ
หรือวุฒิสภาจะได้อนุมัติพระราชกำหนด

46

23

- หากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดไม่เป็นไปตาม ม.๑๗๒ วรรคหนึ่ง ผลคือพระราชกำหนดนั้นไม่มีผลบังคับมาแต่ต้น (ม.๑๗๓ วรรคสาม) เท่ากับต้องคืนฐานลามิควรได้ ต่างจากกรณีรัฐสภาไม่อนุมัติพระราชกำหนด ผลคือไม่กระทบกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น(ม.๑๗๒ วรรคสาม)
- ศาลรัฐธรรมนูญต้องวินิจฉัยด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ (ม.๑๗๓ วรรคสี่)
- กรณีพระราชกำหนดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญจะส่งตามม.๑๗๓ ไม่ได้ ต้องรอให้เป็นกฎหมายก่อน แล้วส่งตามช่องทาง ม.๒๓๑ (๑) หรือม.๒๑๒

47

กรณีศึกษา : การตรวจสอบโดยศาลรัฐธรรมนูญ

- ๑ มิ.ย.๒๕๖๒ พระราชกำหนดภาษีมรดก (ออกเป็นพระราชกำหนดทั่วไป) ประกาศราชกิจจานุเบกษา (จ่ายร้อยละ ๑ ของมูลค่าที่ได้รับ)
- ๒ มิ.ย.๒๕๖๒ น.ส.ฟ้าได้รับมรดกเงิน ๑ ล้านบาท
- ๓ มิ.ย.๒๕๖๒ น.ส.ฟ้าจ่ายภาษี
- ๔ ส.ค.๒๕๖๒ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าพระราชกำหนดไม่เป็นไปตาม ม.๑๗๒ วรรคหนึ่ง
- ๕ ส.ค.๒๕๖๒ ประกาศการไม่อนุมัติในราชกิจจานุเบกษา

คำถาม

น.ส.ฟ้า เรียกเงินภาษีที่จ่ายแล้วคืนได้หรือไม่

48